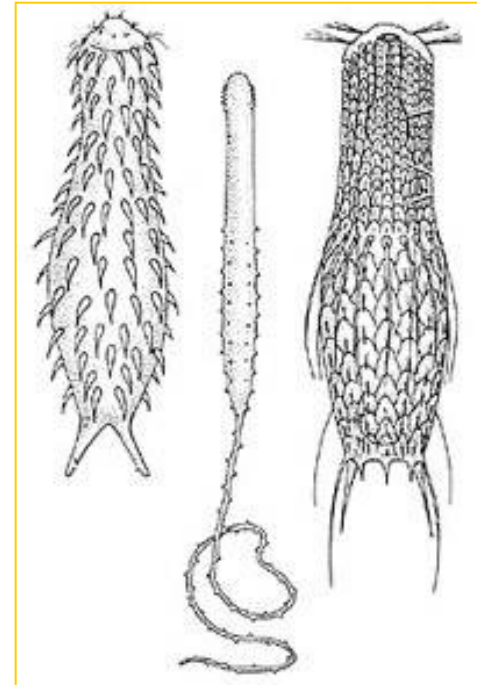

Gastrotricha - břichobrvky

- moře, sladká voda, partenogenetické rozmnožování
- protáhlé dorzoventrálně zploštělé tělo
- ventrálně vířivé brvy (pohyb, potrava)
- *Chaetonotus maximus* - vidlenka velká

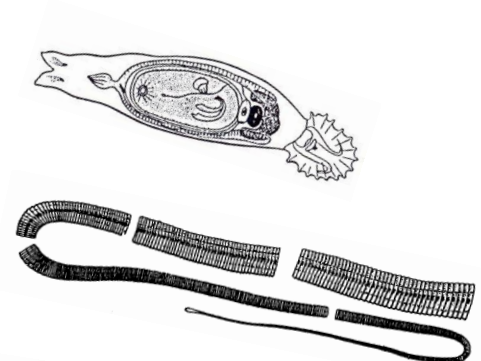
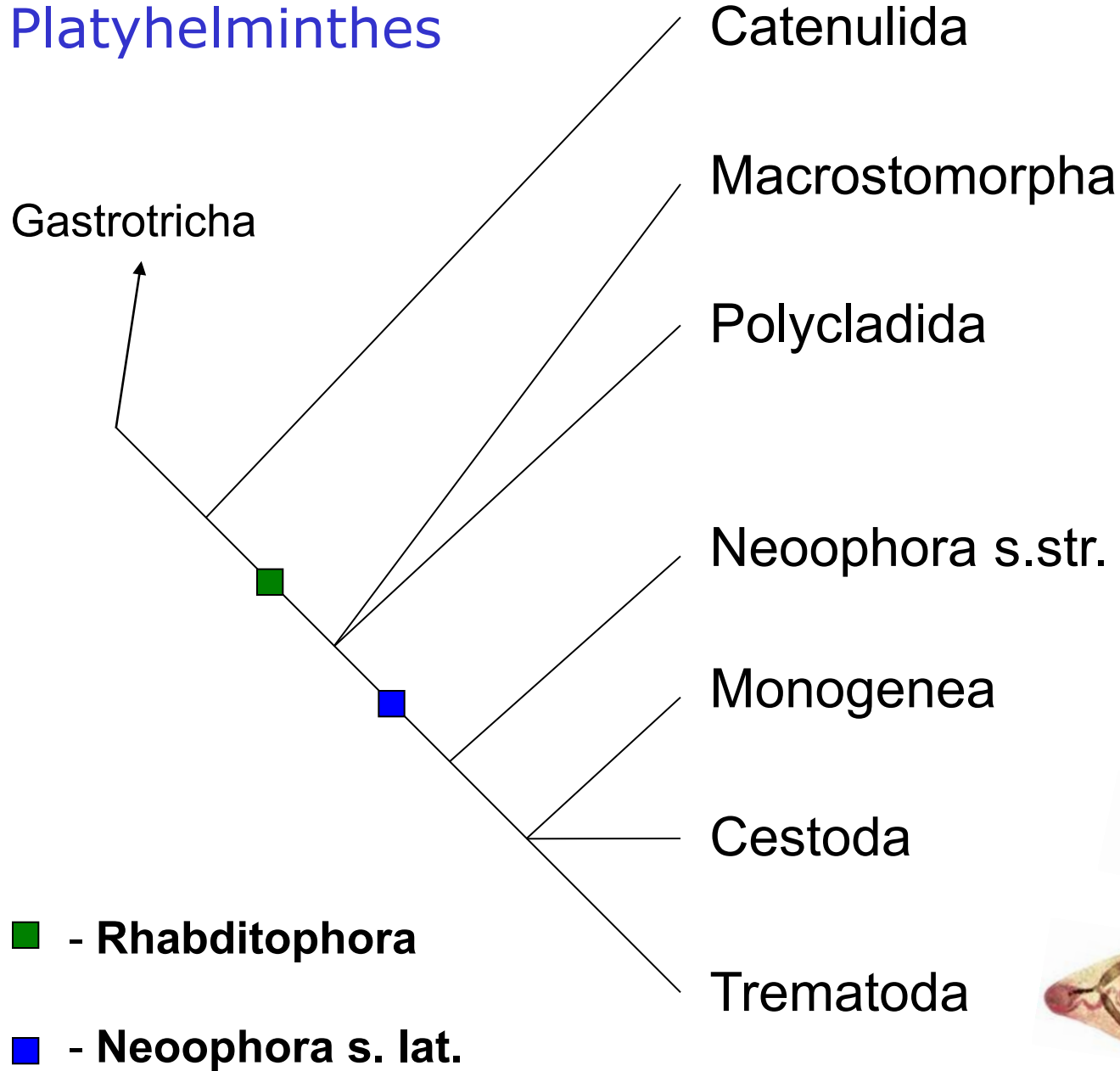

video

Platyhelminthes

Gastrotricha

Platyhelminthes - ploštěnci

většinou parazité i volně žijící
tělo nesegmentované (někdy dorzoventrálně zploštělé)

tři zárodečné vrstvy buněk:

ektoderm – epidermis s řasinkovým epitelem

mezoderm - podkožní svalový vak, schizocel – hydrostatická kostra (komplex nepravidelných štěrbin naplněných tekutinou)

endoderm – střevo (slepě zakončené)

orgánové soustavy:

TS: trubicovitá, větvená, bez řitního otvoru

VS: párovitá protonefridia

NS: párová ganglia a nervové provazce nebo síť

RS: hermafrodité (architomie, paratomie a pučení)

CS a DS: chybí

výrazná schopnost regenerace

Platyhelminthes - ploštěnci

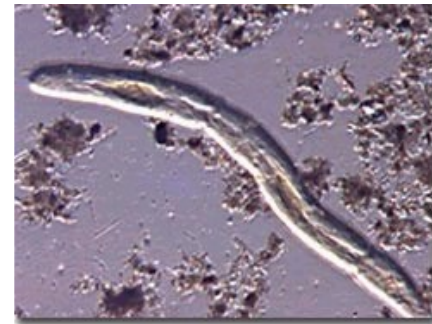
Rhabditophora

charakteristické **rhabdity** – tyčinkovité inkluze v pokožkových žlázách, po vyloučení z těla bobtnají (ochrana, znehybnění kořisti)

Macrostomorpha

jednoduchý hltan a trubicovité střevo

Microstomum lineare (maloústka podlouhlá)

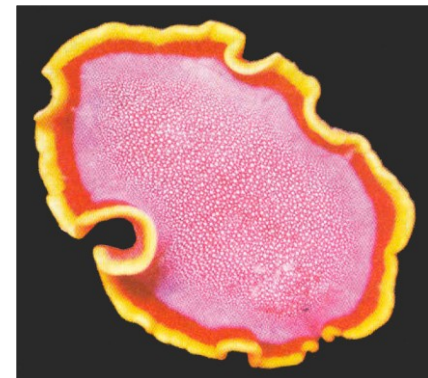

Polycladida (mnohovětevni)

střevo výrazně větvené, pharynx plicatus (vychlípitelný hltan)

volně žijící, v teplých mořích, nápadně zbarvené plavou pomocí vlnění okrajů těla

Müllerova larva – planktonní obrvené larvální stádium

video

Platyhelminthes - ploštěnci

Neophora

ektolecitální vajíčka s malým množstvím žloutku
(vajíčka kladena v tuhém stopkovitém kokonu)

Tricladida - trojvětvní

střevo se třemi výraznými větvemi, pharynx vychlípitelný
predátoři, kokony tvoří, indikátoři čistoty vod
naprostá většina našich ploštěnek

Crenobia alpina (ploštěnka horská)
potoční)

Dugesia gonocephala (ploštěnka

Platyhelminthes - ploštěnci

Tricladida (trojvětvní)

Bipalium kewense
(ploštěnka skleníková)

Polycelis nigra (ploštěnka černá)

Dendrocoelum lacteum
(ploštěnka mléčná)

Platyhelminthes - ploštěnci

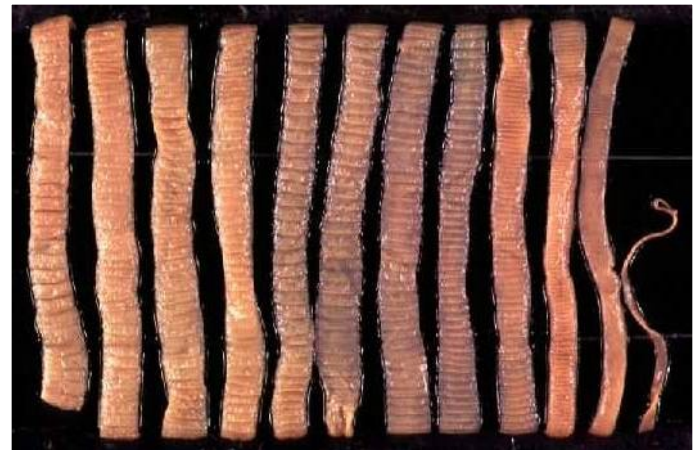
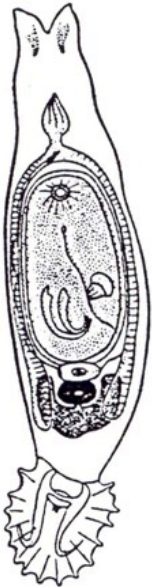
Neodermata

výlučně parazitictí ploštěnci
tělo dospělců kryté neobrveným syncytiem
thegument (= neodermis)
řasinkový epitel – jen u volně žijících larválních stádií

1. Trematoda (motolice)

2. Cestoda (tasemnice)

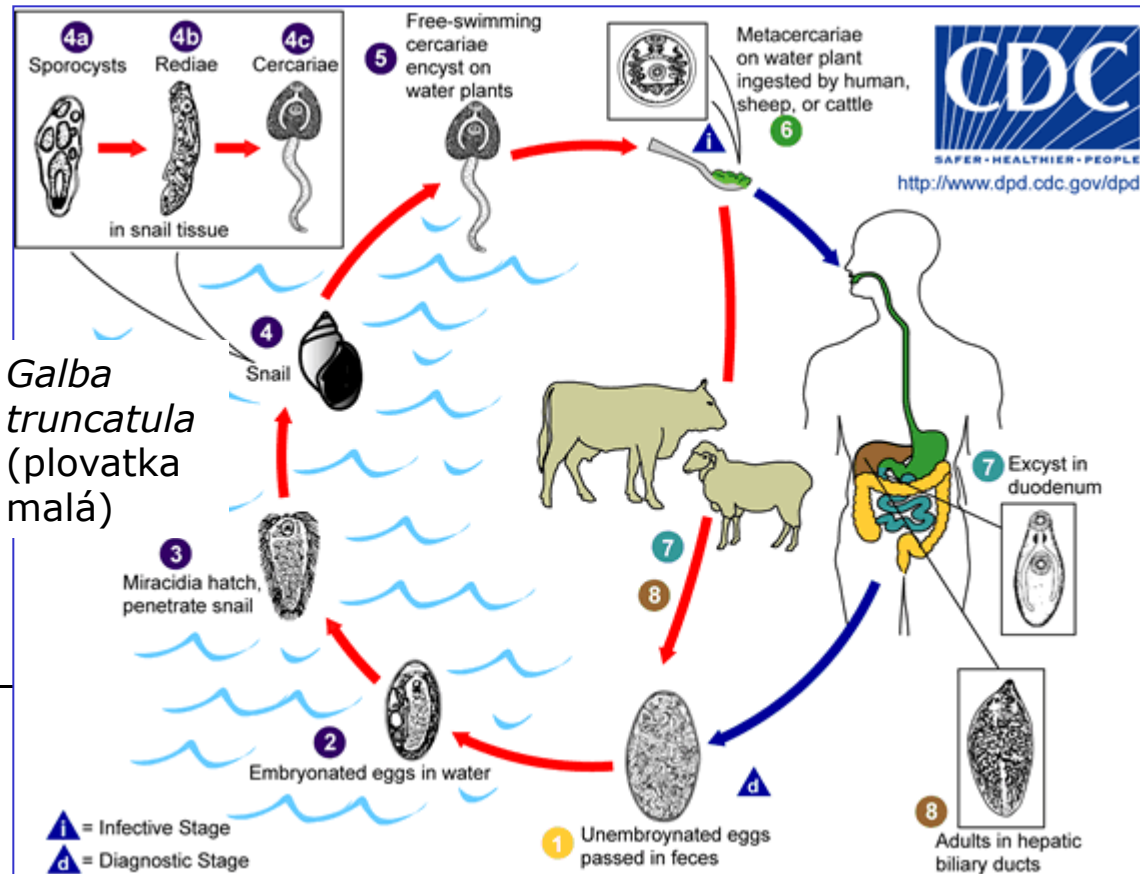
3. Monogenea (žábrolísti)

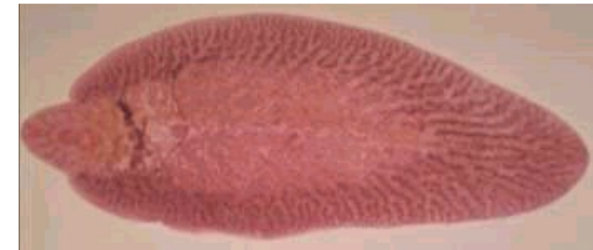
Platyhelminthes - ploštěnci

Trematoda (motolice)

endoparaziti obratlovců (střídání hostitelů 2-3, jeden je vždy měkkýš)
dospělec - 2 přísavky (ústní a břišní)

Fasciola hepatica

DH: skot, ovce i člověk
zánět jater a
žlučvodů

video

Platyhelminthes - ploštěnci

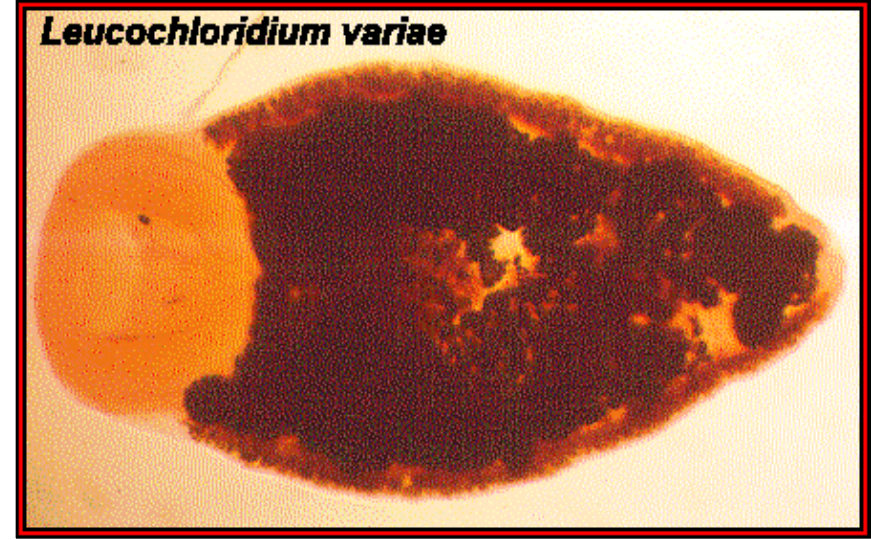
Trematoda (motolice)

Leucochloridium macrostomum (motolice podivná)

dixenní životní cyklus: MZH jantarka obecná (*Succinea putris*)

DH: pták (tlusté střevo, kloaka)

barevně pulzující výběžky tykadel (sporocysta) – snadná kořist

Platyhelminthes - ploštěnci

Trematoda (motolice)

Schistosoma mansoni (krevnička střevní)
gonochorista (samice je zachycena v břišní rýze
samce)

DH – člověk (tlusté střevo, krvavé průjmy)

MZH – vodní plž *Biomphalaria glabra*

Vývoj:

- ▶▶ vajíčko ve vodě - **miracidium**
- ▶▶ okružák (*Biomphalaria glabra*) – **sporocysty** → **redie** → **cerkárie**
- ▶▶ **furkocerkarie** - přes pokožku do člověka - přes krevní oběh - žíly tlustého střeva a konečníku
- ▶▶ párování - **vajíčko s hrotem** proniká do střeva a se stolicí ven
- ▶▶ onemocnění - střevní schistomatóza

Platyhelminthes - ploštěnci

Cestoda (tasemnice)

parazité střev obratlovců (chybí TS – příjem potravy povrchem těla)
tělo členěno: scolex (přichytné orgány), krček, proglotidy
hermafroditi
střídání hostitele

a) Pseudophyllidea (štěrbínovky)

b) Cyclophyllidea (kruhovky)

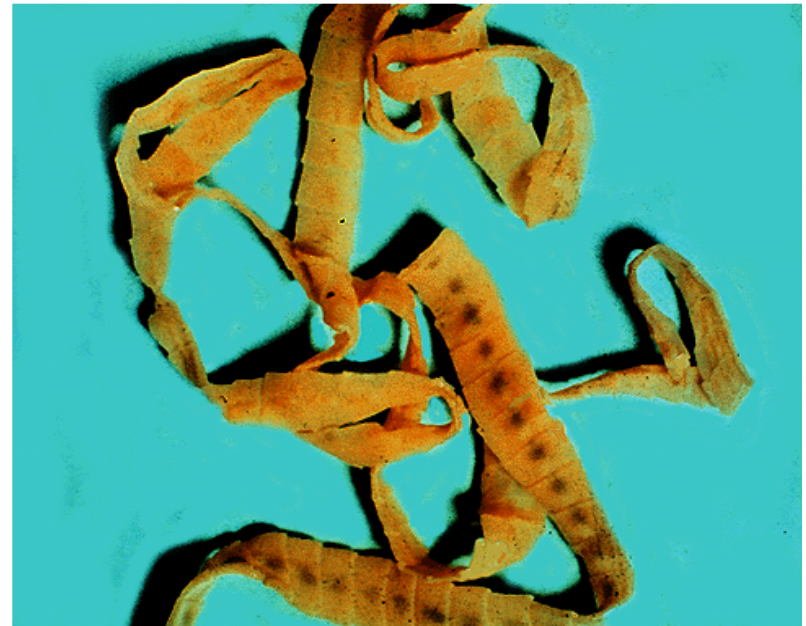
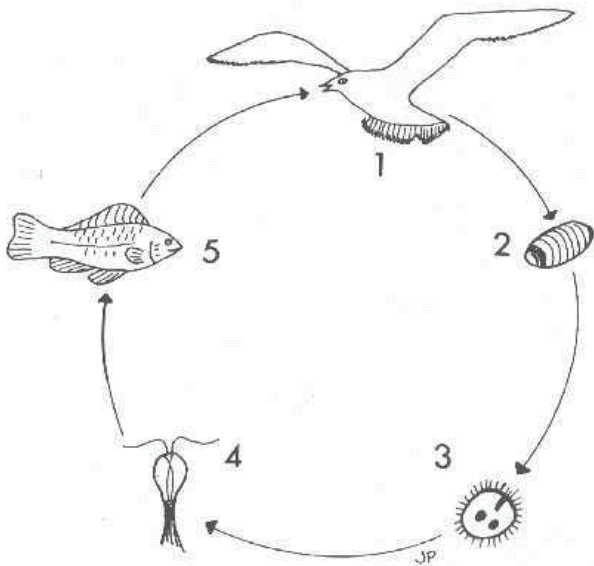

Platyhelminthes - ploštěnci

a) Pseudophyllidea (štěrbínovky) – scolex: 2 štěrbiny = bothrie
- krček chybí

Ligula intestinalis (řemenatka ptačí)

- 1 – rybožravý pták (def. hostitel, v něm tasemnice)
- 2 – vajíčko
- 3 – larvička: koracidium
- 4 – korýš (v něm onkosféra, procerkoid)
- 5 – ryba (v ní plerocerkoid)

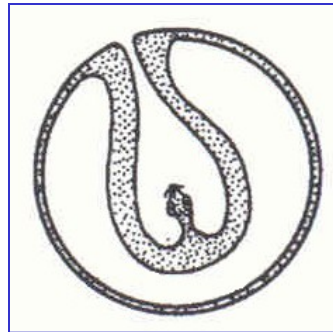
Platyhelminthes - ploštěnci

b) Cyclophyllidea (kruhovky)

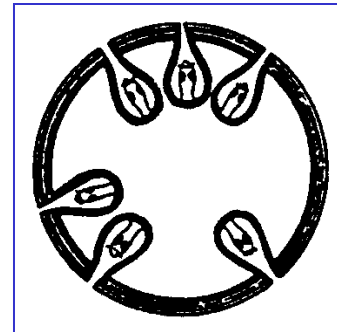
scolex: 4 kruhové přísavky (+ věnec háčků)

krček vytvořen

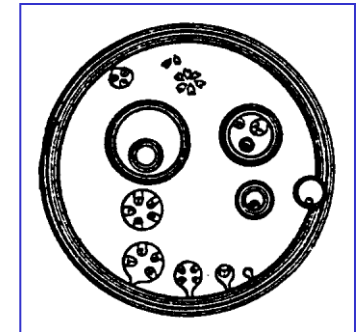
vajíčko $\Rightarrow$ v mezipříteli onkosféra $\Rightarrow$ ta proniká ze střeva do těla $\Rightarrow$ larvocysta (= boubel) typu:

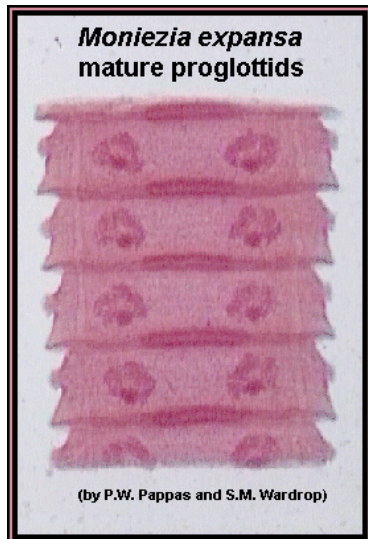
cysticercus

cenurus

echinococcus

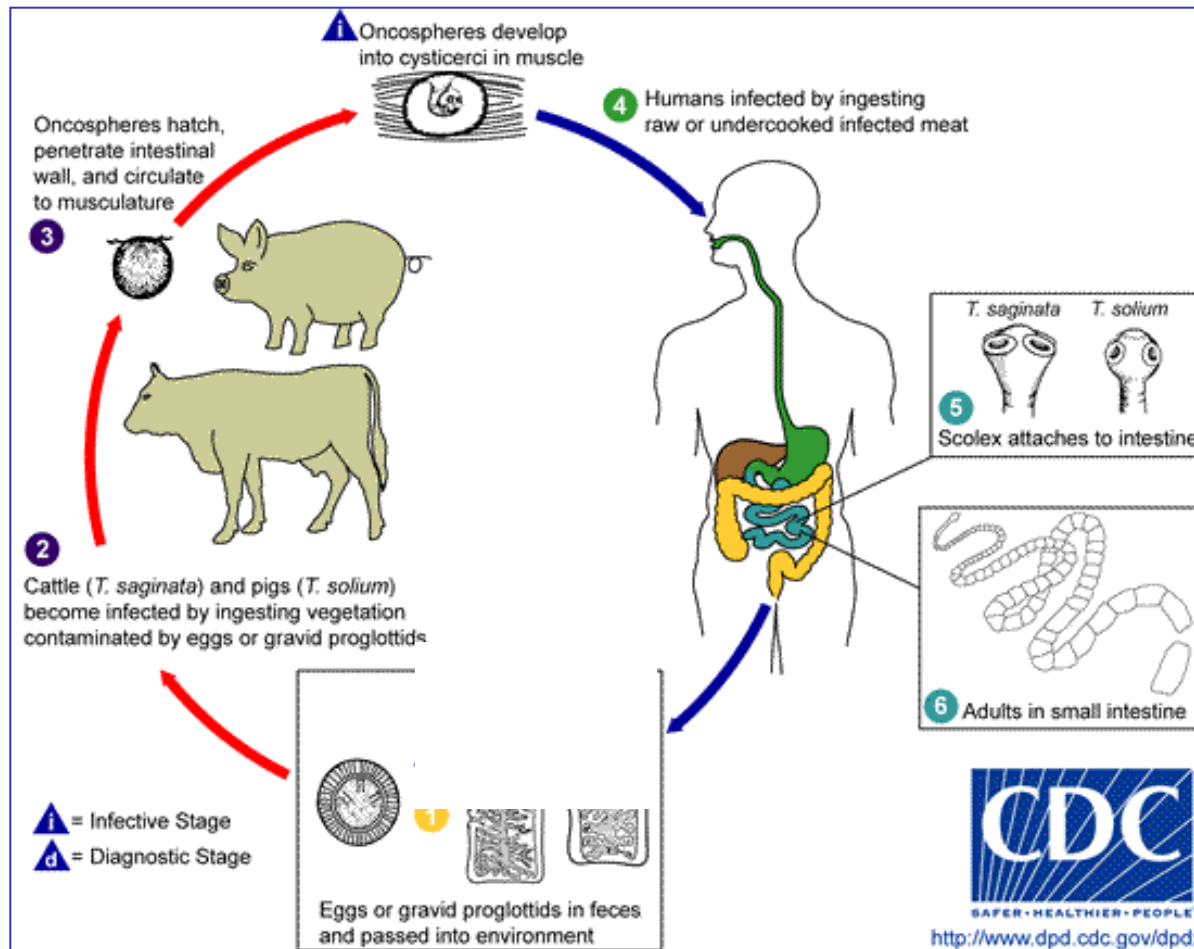
Moniezia expansa (tasemnice ovčí) – 6 m

- zdvojený pohlavní aparát

Platyhelminthes - ploštěnci

b) Cyclophyllidea (kruhovky)

Taenia saginata (tasemnice bezbranná) - nemá háčky, cysticerky ve svalovině skotu

Platyhelminthes - ploštěnci

Monogenea (žábrolísti)

ektoparaziti většinou ryb, obojživelníků (bez střídání hostitelů)

prohaptor = přichytný orgán (přísavky + lepivé žlázy)

opisthaptor = přichytný orgán tvaru disku (háčky, svorl přísavky)

střevo dvouvětévné

hermatroditi:

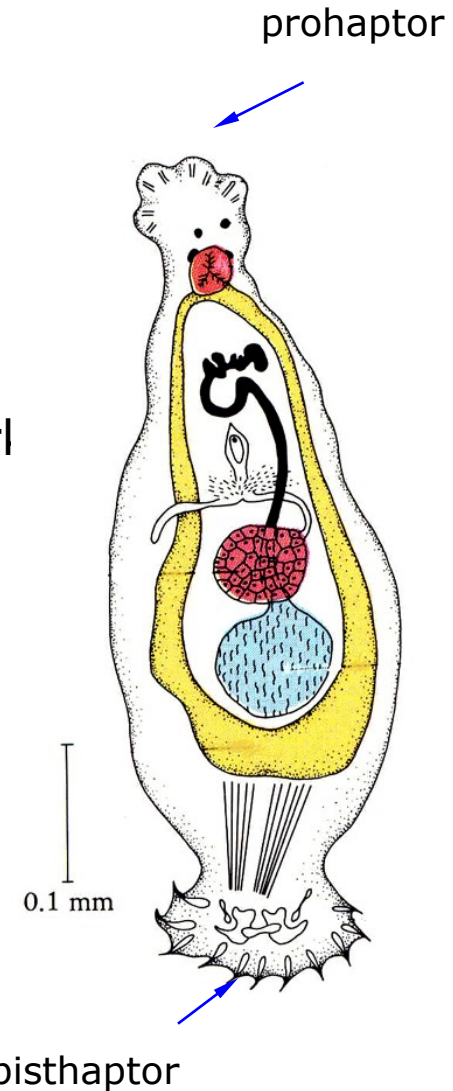
➤ vejcorodí (Dactylogyrus) – larvální stádium

(vejčko → volně plovoucí oncomiracidium →

→ přichycení na hostiteli - juvenilní jedinec → dospělec)

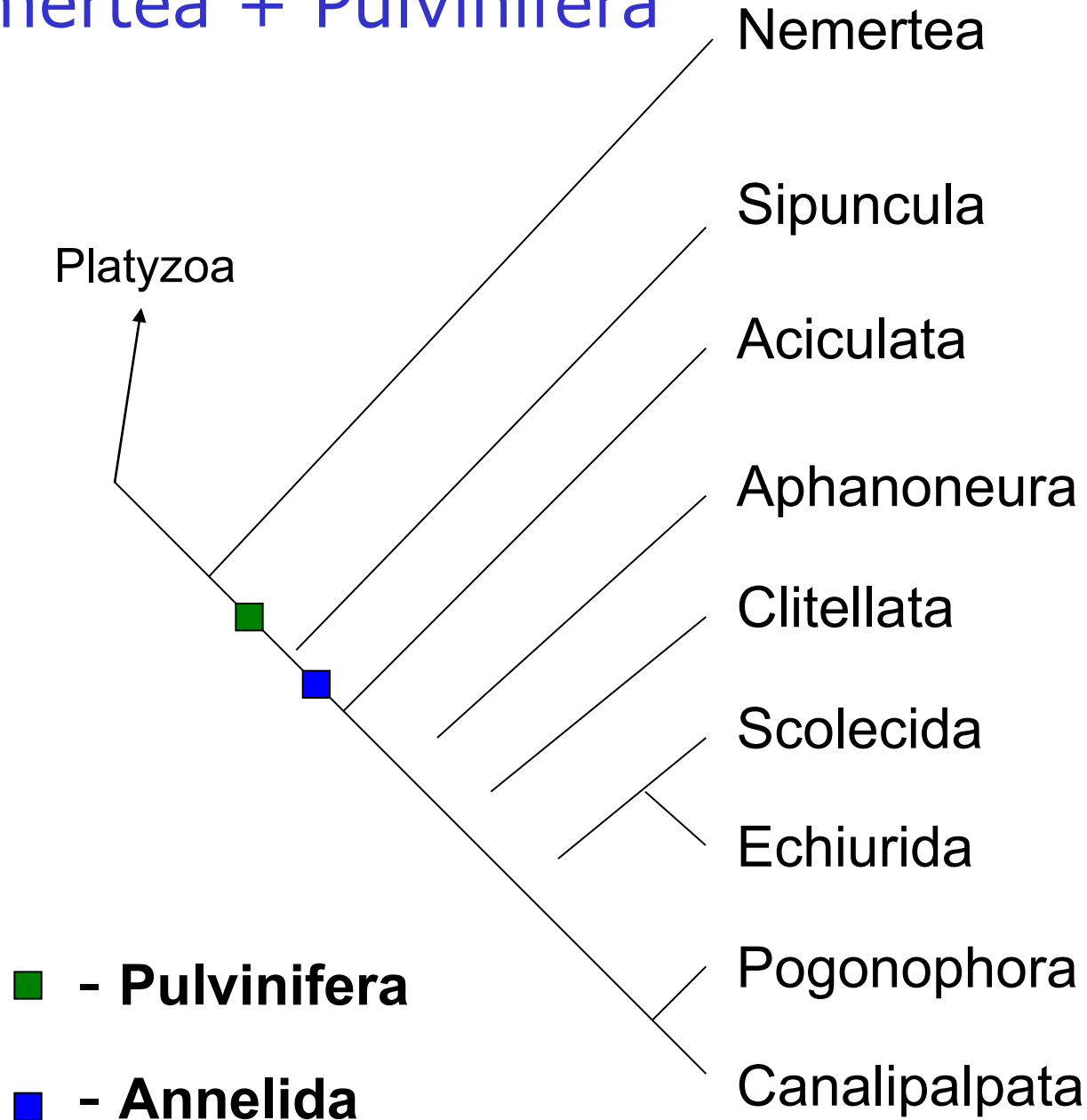
➤ živorodí (Gyrodactylus) – bez larválního stádia

(rodí pohlavně vyspělé jedince)

Nemertea + Pulvinifera

Nemertea - pásnice

- mořské, sladkovodní, suchozemské
- predátoři, komenzálové až parazité
- proboscis - zatahován do rhynchocelu
- bodec, toxiny
- nečlánkované tělo, nápadné zbarvení
- obrvený pokožkový epitel, parenchymatický mezoderm a protonefridie
- svalovina podélná a okružní (podkožní svalový vak)
- larva pilidium

Prostoma graecense
pásemnička sladkovodní

video

Annelida - kroužkovci

- mořští, sladkovodní, terestričtí
- prostomium, homonomně segmentovaný trup, pygidium
- coelom - párové váčky v člancích
- odděleny střevem a mezenterii, na povrchu peritoneum
- epidermis, podélná a okružní svalovina
- NS žebříčková - nadhltanové ganglion, 2 ventrální provazce, komisury, konektivy a gang v každém článku
- CS uzavřená
- VS většinou metanefridia, chloragogenní tkáň
- rozmnožování - hermafrodité, architomie, paratomie, někdy larva trochofora

„Polychaeta“ - mnohoštětinatci

- fylogeneticky neexistující seskupení
- mořští, výjimečně sladkovodní či půdní
- na každém článku parapodia –
- notopodium, neuropodium, aciculae
- mikrofágové, zoofágové
- Aciculata – acikulovci

Scolecida – pískovníci

Canalipalata - rournatci

Afrodite aculeata

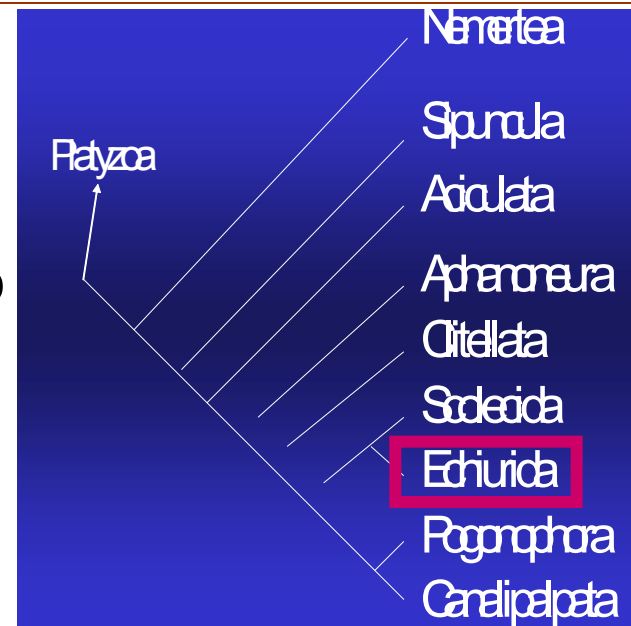
Arenicola marina

Serpula vermicularis

Echiurida - rypohlavci

- mořští, bentičtí, hemisesilní
- nezatažitelný chobot (proboscis) + vakovitý trup
- obrvený kanálek na prostomiu
- žláznaté buňky na povrchu
- NS - objícnový prstenec + nervová páska
- TS - hltan - oesophagus - mesenteron - konečník
- CS - uzavřená
- u Bonelliidae fenotypové určení pohlaví, larva trochofora

video

Bonellia viridis

rypohlavec dvojhlavý

Pogonophora - pogonofory

- jen mořské
- v chitinových rourkách
- součást biocenózy sirných vývěrů
- bez ústního a řitního otvoru
- „trofosom“ se symbiotickými chemoautotrofními bakteriemi

Riftia pachyptila

video

Aphanoneura - olejnušky

- sladkovodní, půdní, mořští
- barevné tukové kapénky v epidermis
- vlasovité břišní a hřbetní štětiny

video

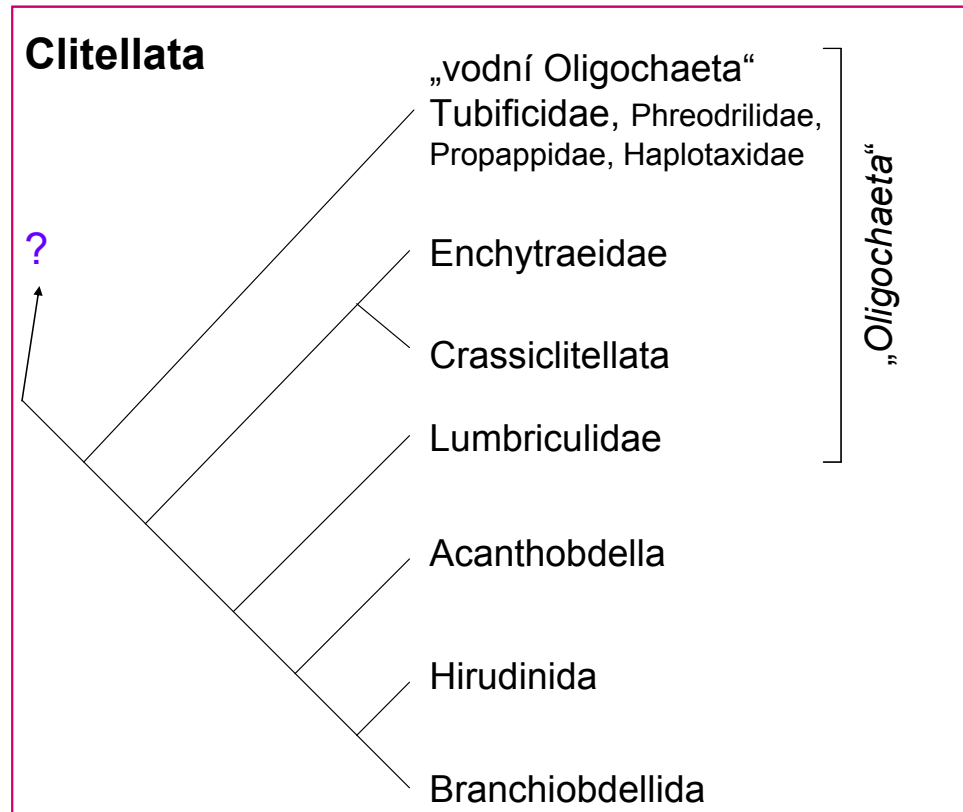

Aeolosoma hemprichi

olejnuška drobná

Clitellata - opaskovci

- opasek clitellum (autapomorfie)
- mořští, sladkovodní, půdní, parazitičtí
- homonomní články bez parapodií

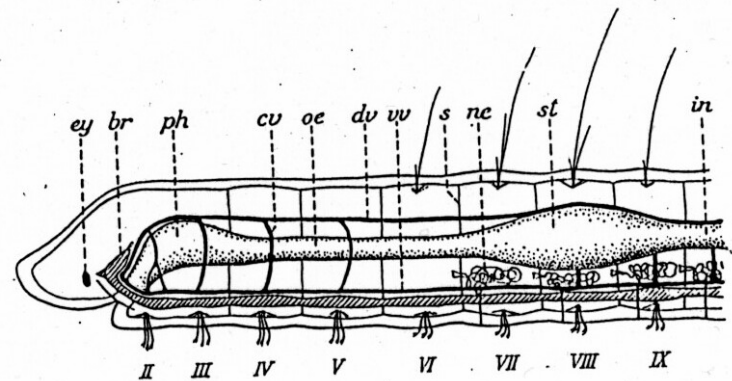
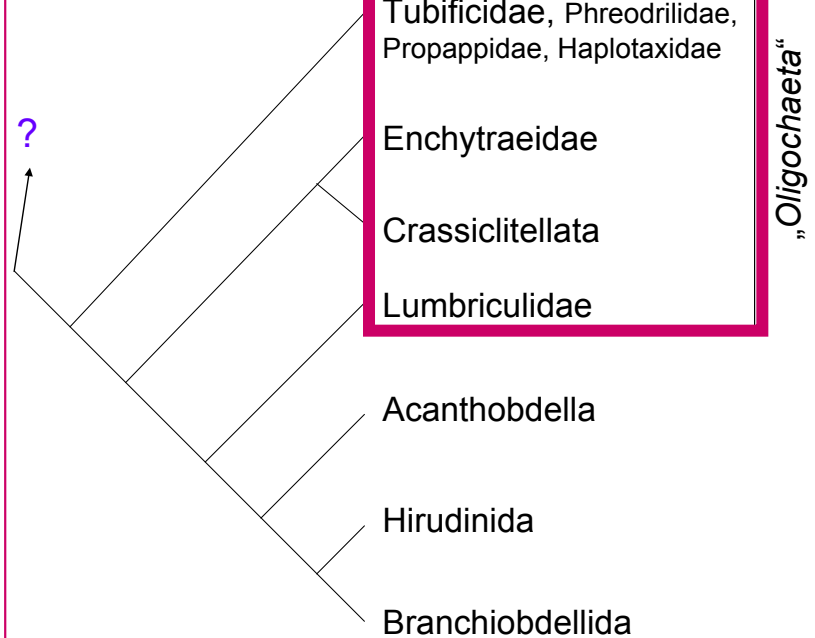

„OLIGOCHAETA“ - máloštětinatci

- polyfyletická skupina po oddělení taxonů blízkých pijavkám (leech-like taxa)
- neselektivní detritofágové, algovorní, predátoři
- hřbetní vlasovité, břišní jehlicovité štětiny
- rozmnožování - hermafrodité, architomie, paratomie
- opasek v dospělosti
- TS s chloragenní tkání - vylučovací funkce
- typhlosolis
- CS uzavřená

Clitellata

Naididae - nítěnky

tělo drobné, častá architomie a paratomie, tolerantní ke znečištění, vlasovité či rozeklané štětinky na hřbetě

Tubifex tubifex
nítěnka obecná

Stylaria lacustris
naidka chobotnatá

video

Enchytraeidae – roupice

Enchytraeus albidus

Crassiclitellata - žížaly (Lumbricidae)

vícevrstevný opasek, půdní, drobné štětinky
po 2

Lumbricus terrestris

žížala obecná

Lumbriculidae - žížalice

architomie, sladké vody, štětinky
po 2

Lumbriculus variegatus

žížalice pestrá

ACANTHOBDELLIDA – štětinovky

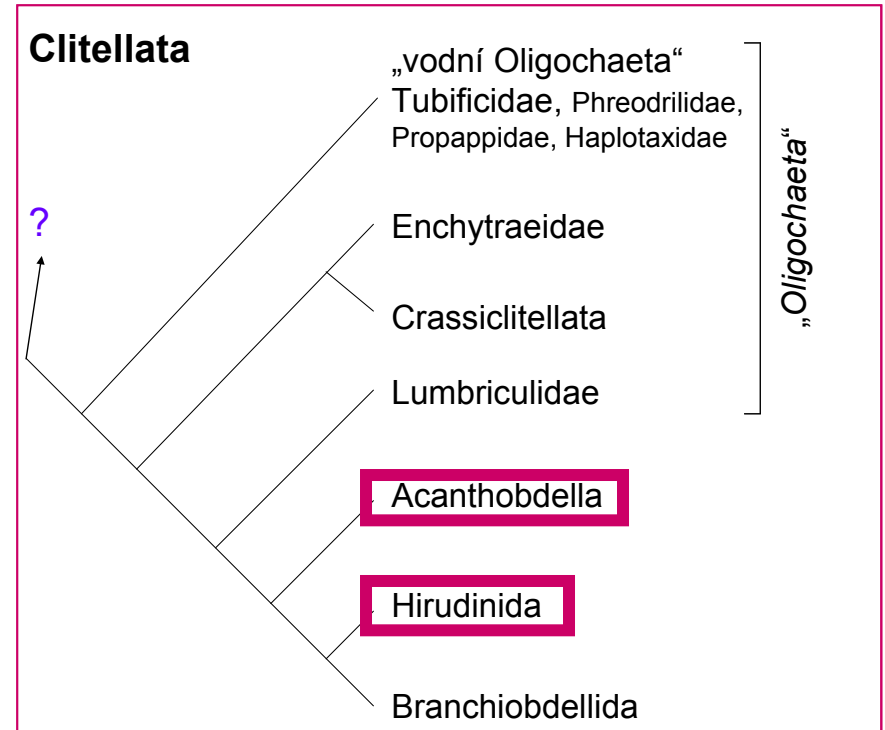
- jen zadní přísavka
- na 2. – 6. článku štětiny

Acanthobdella peledia

štětinovka sibiřská

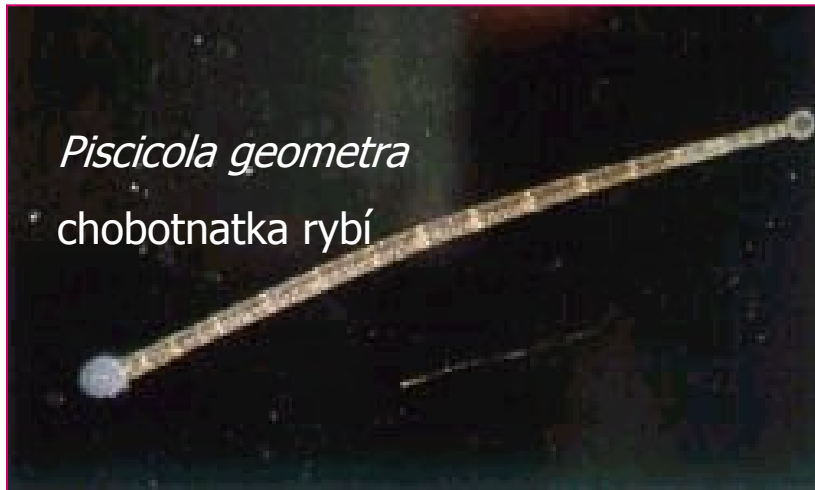
HIRUDINIDA - pijavice

- monofyletický taxon
- krevsající parazité a predátoři
- clitellum jen v době rozmnožování
- 34 článků většinou, segmentace vnější hustší
- přední a zadní přísavka
- bez štětin

Rhynchobdellida - chobotnatky

středem ústní přísavky se vychlipuje krátký svalnatý chobot

Glossiphonia complanata
chobotnatka plochá

Haemopsis sanguisuga
pijavka koňská

Gnathobdellida - čelistnatky

v ústech mají 3 kutikulární čelisti

Haemopsis sanguisuga

(pijavka koňská)

šedý, olivový hřbet bez kresby,
predátor

Hirudo medicinalis (pijavka lékařská)

cihlově zbarvené pruhy na hřbetě

krevsající parazit

typické jizvy

Hirudo medicinalis

pijavka lékařská

Pharyngobdellida - hltanovky

dlouhý hltan se třemi lištami k drcení potravy

4 páry očí - *Erpobdella octoculata*, *Erpobdella vilnensis*

BRANCHIOBDELLIDA - potočnice

komenzálové či ektoparazité sladkovodních raků, 1 cm,
2 kutikulární čelisti v ústech

Branchiobdella astaci potočnice račí

